

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ

Робоча програма
для студентів спеціальності
242 "Туризм"
першого (бакалаврського) рівня

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2017

УДК 338.48:005.52(07.034)

A64

Укладачі: А. В. Кравцова
О. С. Преображенська

Затверджено на засіданні кафедри туризму.
Протокол № 2 від 14.09.2016 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

A64 **Аналіз** діяльності підприємств туристичної галузі : робоча програма для студентів спеціальності 242 "Туризм" першого (бакалаврського) рівня [Електронний ресурс] / уклад. А. В. Кравцова, О. С. Преображенська. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. – 53 с.

Подано тематичний план навчальної дисципліни та її зміст за модулями й темами. Вміщено плани лекцій, практичних та семінарських занять, матеріали для закріплення знань (завдання для самостійної роботи, контрольні запитання), критерії щодо оцінювання знань студентів, професійні компетентності, якими повинен володіти студент після вивчення дисципліни.

Рекомендовано для студентів спеціальності 242 "Туризм" першого (бакалаврського) рівня.

УДК 338.48:005.52(07.034)

© Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця, 2017

Вступ

Головним завданням економічної науки є створення організаційно-економічного механізму, який дасть змогу успішно вирішувати весь комплекс проблем регульованого підприємництва, конкуренції, ризику, ділової інтеграції тощо. Отже, система економічних знань має ґрунтуватися на глибокому аналізі цих процесів. Водночас аналіз як спосіб проникнення в сутність явищ та процесів повинен трансформуватися від системної характеристики економічних явищ і процесів в активний важіль обґрунтування моделей розвитку економічних систем, від методу оцінки – в елемент активного управління господарськими процесами.

Отже, метою аналізу є отримання інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень внутрішніми користувачами інформації (адміністрація підприємства) – щодо коригування фінансової політики підприємства, а також зовнішніми користувачами – для реалізації конкретних планів що застосовуються до суб'єкта господарювання (придбання, інвестиції, укладення договорів і т. д.).

Основними напрямками аналізу є:

аналіз капіталу і структури витрат;

аналіз ефективності праці;

аналіз ліквідності і фінансової стійкості;

аналіз рентабельності.

Аналіз господарської діяльності підприємства має велике значення, оскільки тільки на основі аналізу можливе визначення фінансового стану туристичного підприємства, а також планування заходів щодо його поліпшення.

Навчальна дисципліна "Аналіз діяльності підприємств туристичної галузі" є базовою навчальною дисципліною та вивчається згідно з навчальним планом підготовки фахівців освітнього ступеня "бакалавр" спеціальності 242 "Туризм" першого (бакалаврського) рівня.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів – 5	Галузь знань 24 "Сфера обслуговування"	Базова	
Змістових модулів – 3	Спеціальність 242 "Туризм"	Рік підготовки	
Загальна кількість годин – 180		3-й	
	Семестр		
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4; самостійної роботи студента – 2	Освітній ступінь: бакалавр	5-й	6-й
		Лекції	
		36 год	
		Практичні, семінарські	
		38 год	
		Самостійна робота	
		102 год	
		Вид контролю	
залік	екзамен		
	4 год		

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної й індивідуальної роботи становить:
для денної форми навчання – 74 %.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни є формування системи спеціальних знань та вмінь у галузі аналізу та планування показників господарсько-фінансової діяльності підприємства у сфері туризму для вирішення конкретних економічних завдань, що виникають під час розроблення механізму управління ресурсним потенціалом підприємства.

Для досягнення мети поставлені такі основні **завдання**:

засвоєння місця економічної системи будь-якого порядку в ринковому середовищі, стратегії та тактики її поведінки;

оволодіння навичками самостійного оцінювання виконання цільових завдань розвитку економічної системи, причин і чинників, які зумовили позитивні та негативні зміни;

розроблення й обґрунтування заходів, спрямованих на активізацію використання резервів і прийняття оптимальних управлінських рішень.

"Аналіз діяльності підприємств туристичної галузі" – навчальна дисципліна, що вивчає інструментарій економічного аналізу й прийняття господарських рішень з урахуванням мінливості зовнішнього та внутрішнього середовищ.

Об'єктом навчальної дисципліни є виробнича, фінансова, інвестиційна, маркетингова та інші види діяльності, ресурси всіх видів діяльності, виробничі та управлінські структури.

Предметом навчальної дисципліни є виробнича і фінансово-господарська діяльність туристичних підприємств.

Вивчення цієї навчальної дисципліни студент розпочинає, прослухавши більшість навчальних дисциплін гуманітарного та професійного циклів. Теоретико-методологічною базою вивчення цієї дисципліни є такі навчальні дисципліни, як: "Макроекономіка", "Мікроекономіка", "Економіка підприємства", "Менеджмент", "Економічний аналіз", "Економетрика", "Статистика". У свою чергу, знання із цієї дисципліни забезпечують успішне виконання тренінгів, міждисциплінарних комплексних курсових робіт, бакалаврських та магістерських дипломних робіт.

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час лекційних занять та виконання практичних завдань. Більш складні питання винесено на розгляд і обговорення під час семінарських занять.

Також велике значення в процесі вивчення та закріплення знань має самостійна робота студентів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

наукову базу прийняття управлінських рішень у бізнесі;

види аналізу та його інформаційне забезпечення;

сучасні методи економічного аналізу;

методику проведення аналізу господарської діяльності підприємства;

методику проведення аналізу фінансової діяльності підприємства;

напрями та чинники підвищення ефективності діяльності підприємства;

вміти:

деталізувати, систематизувати та моделювати економічні процеси, що впливають на діяльність підприємства;

виявляти чинники, що впливають на діяльність підприємства;

проводити аналіз виробництва продукції, робіт і послуг на підприємстві;

визначати ефективність реалізації туристичного продукту з метою обґрунтування доцільності розроблення туру, використовуючи галузеві методики їх розрахунку;

формуванню відповідне завантаження, обсяги прибутків, їх розподіл та використання, застосовуючи методики аналізу діяльності підприємства, враховуючи обсяги надання послуг та чинники, що впливають на економічний стан туристичного підприємства;

виявляти внутрішні часткові диспропорції в діяльності туристичного підприємства, здійснювати аналіз діяльності підприємства та його структурних підрозділів за певний звітний період, користуючись даними планової та звітної документації, статистичними показниками, стандартними методиками та інструментарієм аналітичної роботи;

приймати певні рішення щодо підвищення ефективності діяльності підприємства.

У процесі викладання навчальної дисципліни основна увагу приділяють оволодінню студентами **професійними компетентностями**, що наведені в табл. 2.1.

**Професійні компетентності, які отримують студенти після вивчення
навчальної дисципліни**

Код компетентності	Назва компетентності	Складові компетентності
АДПТГ 1*	Знання, вміння та навички щодо використання базових категорій економічного аналізу, вміння застосовувати методи комплексного економічного оцінювання, графічних методів та методів експертного оцінювання	Здатність до встановлення природи взаємозв'язку та взаємозалежності принципів економічного аналізу
		Здатність аналізувати, раціонально та критично оцінювати необхідність та доцільність застосування певного методу
		Здатність до застосування просторових та часових видів економічного аналізу, вирішення завдань управлінського і фінансового аналізу
АДПТГ 2	Знання, вміння та навички щодо аналізу виробництва продукції, робіт і послуг на туристичному підприємстві	Здатність до аналізу особливостей виробництва туристичного продукту
		Здатність до застосування методик визначення суми постійних та змінних витрат на виробництво туристичного продукту
		Здатність усвідомлювати закони функціонування держави, специфіку організації державних органів у структурі політичних інститутів
АДПТГ 3	Знання, вміння та навички щодо аналізу використання матеріальних ресурсів, а також ефективності їх використання	Здатність усвідомлювати необхідність постійного спостереження за використанням матеріальних ресурсів, здобуття вміння оцінювати ефективність їх використання
		Здатність до планування й організації поетапного проведення фінансового аналізу з подальшим виявленням рентабельності підприємства

*АДПТГ – аналіз діяльності підприємств туристичної галузі.

Структуру складових професійних компетентностей та їх формування відповідно до Національної рамки кваліфікацій України наведено в табл. А.1 додатка А.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1 Основи економічного аналізу

Тема 1. Економічний аналіз як наука

1.1. Загальна характеристика дисципліни.

Предмет і об'єкт економічного аналізу. Завдання економічного аналізу. Взаємозв'язок дисципліни з іншими науками.

1.2. Принципи економічного аналізу.

Сутність принципів економічного аналізу. Основні принципи економічного аналізу.

1.3. Становлення і розвиток економічного аналізу в Україні.

Історія становлення економічного аналізу в Україні. Трансформація економічного аналізу в сучасних умовах.

Тема 2. Методи економічного аналізу

2.1. Метод економічного аналізу та його характеристика.

Метод як засіб дослідження. Характерні риси методу економічного аналізу. Визначення методу економічного аналізу.

2.2. Логічні методи економічного аналізу та методи комплексного економічного оцінювання.

Сутність логічних методів. Класифікація логічних методів. Сутність та завдання методу комплексного економічного оцінювання. Основні методи комплексного оцінювання.

2.3. Графічні методи та методи експертної оцінки.

Сутність графічних методів. Класифікація графіків за різними ознаками. Сутність та види методів експертного оцінювання.

2.4. Економіко-математичні методи.

Сутність та види економіко-математичних методів. Математичне, лінійне та динамічне програмування.

Тема 3. Види аналізу та його інформаційне забезпечення

3.1. Класифікація видів економічного аналізу.

Класифікаційні ознаки виділення видів економічного аналізу. Мікро-економічний та макроекономічний види економічного аналізу.

3.2. Просторові та часові види економічного аналізу.

Сутність просторового і часового видів економічного аналізу. Зовнішній та внутрішній економічний аналіз. Стратегічний, оперативний та ретроспективний економічний аналіз.

3.3. Управлінський і фінансовий аналіз.

Сутність управлінського і фінансового аналізу. Суб'єкти управлінського і фінансового аналізу. Функціонально-вартісний аналіз, його цілі та особливості.

3.4. Інформаційна база економічного аналізу.

Види інформаційних ресурсів. Формування інформаційної бази. Методи репрезентативності процесу вибору даних. Документальне оформлення результатів аналізу.

Змістовий модуль 2

Аналіз господарської діяльності підприємства

Тема 4. Аналіз виробництва продукції, робіт і послуг

4.1. Завдання та інформаційне забезпечення аналізу виробництва продукції, робіт і послуг на підприємстві.

Основні завдання аналізу виробництва продукції, робіт і послуг на підприємстві. Інформаційна база для аналізу виробництва продукції, робіт і послуг на підприємстві.

4.2. Етапи аналізу виробництва продукції, робіт і послуг на підприємстві.

Аналіз виконання плану і динаміки виробництва та реалізації продукції. Аналіз асортименту і структури продукції. Аналіз якості та конкурентоспроможності продукції. Аналіз комплексності та ритмічності роботи підприємства.

4.3. Аналіз виробництва туристичного продукту.

Сутність туристичного продукту. Структура туристичного продукту. Валовий туристичний продукт. Забезпечення якості виробництва туристичного продукту.

Тема 5. Аналіз витрат на виробництво, собівартості та реалізації продукції

5.1. Поняття та методика визначення суми постійних та змінних витрат.

Значення та завдання аналізу витрат на виробництво продукції. Сутність постійних і змінних витрат. Методика їх визначення. Характеристика витрат на виробництво та реалізацію продукції. Методи їх обліку.

5.2. Аналіз собівартості продукції.

Завдання та основні напрями аналізу собівартості продукції. Аналіз показників собівартості продукції. Аналіз структури собівартості продукції. Резерви зниження собівартості продукції.

5.3. Аналіз витрат на виробництво собівартості та реалізації туристичного продукту.

Сутність витрат виробництва туристичного продукту. Класифікація витрат на виробництво та реалізацію туристичного продукту. Управління витратами виробництва туристичного підприємства.

Тема 6. Аналіз використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці

6.1. Аналіз забезпечення підприємства трудовими ресурсами.

Характеристика трудових ресурсів підприємства. Особливості праці на туристичному підприємстві. Показники руху робочої сили підприємства.

6.2. Аналіз фонду праці та заробітної плати.

Сутність заробітної плати. Форми та системи оплати праці на туристичному підприємстві. Склад фонду заробітної плати на туристичному підприємстві.

6.3. Аналіз продуктивності праці.

Сутність та завдання продуктивності праці. Показники продуктивності праці. Фактори підвищення продуктивності праці.

Змістовий модуль 3

Аналіз фінансової діяльності підприємства

Тема 7. Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання

7.1. Завдання аналізу матеріальних ресурсів.

Визначення поняття "матеріальні ресурси". Завдання аналізу та джерела інформації для аналізу матеріальних ресурсів.

7.2. Аналіз забезпечення підприємства матеріальними ресурсами.

Перевірка якості плану матеріально-технічного забезпечення та фактичного його виконання. Аналіз стану запасів матеріальних ресурсів. Визначення резервів збільшення виробництва продукції.

7.3. Аналіз використання матеріальних ресурсів.

Система показників оцінювання ефективності використання матеріальних ресурсів. Методика розрахунку аналізу показників використання матеріальних ресурсів. Чинники зміни матеріалоемності продукції.

Тема 8. Аналіз фінансового стану підприємства

8.1. Аналіз структури активів підприємства.

Сутність активів підприємства. Класифікація активів підприємства. Аналіз довгострокових і короткострокових активів.

8.2. Аналіз фінансової стійкості підприємства.

Сутність фінансової стійкості підприємства. Поточна фінансова стійкість підприємства. Показники оцінювання фінансової стійкості підприємства.

8.3. Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства.

Поняття ліквідності та платоспроможності підприємства. Аналіз ліквідності підприємства. Аналіз платоспроможності підприємства.

8.4. Аналіз фінансового стану туристичного підприємства.

Поняття фінансового стану туристичного підприємства та його загальна оцінка. Аналіз ліквідності та платоспроможності туристичного підприємства.

Тема 9. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства

9.1. Аналіз прибутку підприємства.

Визначення прибутку та етапи його формування на підприємстві. Аналіз складу та динаміки балансового прибутку. Аналіз резервів збільшення прибутку.

9.2. Аналіз рентабельності підприємства.

Визначення поняття "рентабельність підприємства". Аналіз показників рентабельності підприємства.

9.3. *Аналіз прибутку і рентабельності туристичного підприємства.*

Сутність та механізм розподілу прибутку туристичного підприємства. Рентабельність діяльності туристичного підприємства. Управління прибутком та рентабельністю на туристичному підприємстві.

4. Структура навчальної дисципліни

Із самого початку вивчення навчальної дисципліни кожен студент повинен ознайомитись як з робочою програмою навчальної дисципліни і формами організації навчання, так і зі структурою, змістом та обсягом кожного з її змістових модулів, а також з усіма видами контролю та методикою оцінювання сформованих професійних компетентностей.

Вивчення студентом навчальної дисципліни відбувається шляхом послідовного і ґрунтовного опрацювання змістових модулів. Змістовий модуль – це окремий, відносно самостійний блок дисципліни, який логічно об'єднує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом та взаємозв'язками. Тематичний план дисципліни складається з трьох змістових модулів (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	денна форма			
	усього	у тому числі		
		лекційні	практичні	самостійна робота
			підготовка до занять	
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1 Основи економічного аналізу				
<i>Тема 1. Економічний аналіз як наука</i>	11	2	2	7
<i>Тема 2. Методи економічного аналізу</i>	19	4	4	11

1	2	3	4	5
<i>Тема 3. Види аналізу та його інформаційне забезпечення</i>	20	4	4	12
<i>Разом за змістовим модулем 1</i>	50	10	10	30
Змістовий модуль 2 Аналіз господарської діяльності підприємства				
<i>Тема 4. Аналіз виробництва продукції, робіт і послуг</i>	20	4	4	12
<i>Тема 5. Аналіз витрат на виробництво, собівартості та реалізації продукції</i>	20	4	4	12
<i>Тема 6. Аналіз використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці</i>	20	4	4	12
<i>Разом за змістовим модулем 2</i>	60	12	12	36
Змістовий модуль 3 Аналіз фінансової діяльності підприємства				
<i>Тема 7. Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання</i>	20	4	4	12
<i>Тема 8. Аналіз фінансового стану підприємства</i>	24	6	6	12
<i>Тема 9. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства</i>	22	4	6	12
<i>Разом за змістовим модулем 3</i>	66	14	16	36
<i>Екзамен</i>	4			
Усього годин за модулями	180	36	38	102

5. Теми та плани семінарських занять

Семінарське заняття – це форма навчального заняття, за якої викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів. На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами доповіді та презентації з окреслених питань (табл. 5.1), їх виступи, активність у дискусії, вміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо. Підсумкові бали за кожне семінарське заняття виставляють у відповідний журнал. Отримані студентом бали за окремі семінарські заняття враховують у процесі накопичення підсумкових балів із цієї навчальної дисципліни.

Плани семінарських занять

Назва теми	Програмні питання	Кількість годин	Література
Змістовий модуль 1. Основи економічного аналізу			
Тема 2. Методи економічного аналізу	<p style="text-align: center;"><i>Тема семінарського заняття</i> <i>"Необхідність виділення груп методів економічного аналізу та їх особливості":</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сучасні методи дослідження економічної теорії. 2. Системний підхід до вибору та застосування методів аналізу діяльності підприємств туристичної галузі. 3. Сутність та області використання традиційних методів і прийомів аналізу діяльності підприємств туристичної галузі. 4. Основні принципи аналізу діяльності підприємств туристичної галузі та його місце в системі наук господарської діяльності. 5. Особливості та сфера застосування методичного інструментарію аналізу діяльності підприємств туристичної галузі 	2	Основна: [1; 7 – 9]. Додаткова: [13; 16]
Тема 6. Аналіз використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці	<p style="text-align: center;"><i>Тема семінарського заняття</i> <i>"Роль вищих навчальних закладів у забезпеченні якісних кадрів для туристичних підприємств":</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сутність і цілі управління людськими ресурсами в туристичній галузі. 2. Особливості праці в туризмі. 3. Кадрове забезпечення галузі туризму з урахуванням міжнародного досвіду. 4. Організація якісної практичної підготовки майбутніх фахівців сфери туризму. 5. Проблеми кадрового забезпечення підприємств туризму 	2	Основна: [1; 3; 5; 6; 9; 11]. Додаткова: [13; 15; 16]
Усього годин		4	

6. Теми практичних занять

Практичне заняття – це форма навчального заняття, за якої викладач організовує детальний розгляд окремих теоретичних положень навчальної дисципліни і формує вміння та навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом сформульованих завдань.

Проведення таких занять ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі – тестах для виявлення ступеня оволодіння необхідними теоретичними положеннями, низці завдань різного рівня складності для розв'язування їх на занятті. Воно містить проведення попереднього контролю знань, вмінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, вирішення завдань із їх обговоренням, вирішення контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання (табл. 6.1).

Таблиця 6.1

Перелік тем практичних занять

Назва змістового модуля	Теми практичних занять (за модулями)	Кількість годин	Література
1	2	3	4
<i>Змістовий модуль 1. Основи економічного аналізу</i>	<i>Завдання 1. Економічний аналіз в управлінні виробництвом туристичного підприємства</i>	2	Основна: [1; 2; 4; 8 – 10]. Додаткова: [13;14;16]
	<i>Завдання 2. Методи економічного аналізу та їх застосування на практиці аналізу туристичного підприємства</i>	2	Основна: [1; 7; 8; 9]. Додаткова: [13; 16]
	<i>Завдання 3. Інформаційно-аналітичні дослідження в системі забезпечення інформаційних потреб користувачів</i>	2	Основна: [8; 9]. Додаткова: [13; 14; 16]
	<i>Колоквіум за змістовим модулем 1 "Основи економічного аналізу"</i>	2	Основна: [1; 2; 4; 7 – 9]. Додаткова: [13; 14; 16]
<i>Змістовий модуль 2. Аналіз господарської діяльності підприємства</i>	<i>Завдання 4. Облік витрат на виробництво туристичної продукції</i>	4	Основна: [1; 7; 9; 11]. Додаткова: [12; 13; 16]
	<i>Завдання 5. Особливості економічного аналізу собівартості продукції туристичного підприємства</i>	4	Основна: [1; 5 – 7; 9; 11]. Додаткова: [12; 13; 16]
	<i>Колоквіум за змістовим модулем 2 "Аналіз господарської діяльності підприємств"</i>	2	Основна: [1; 3; 5 – 7; 9; 11]. Додаткова: [12 – 16]

1	2	3	4
Змістовий модуль 3. Аналіз фінансової діяльності підприємства	Завдання 7. Проблеми оптимізації матеріальних запасів туристичного підприємства та ефективне управління ними	4	Основна: [1; 7; 9]. Додаткова: [13; 15; 16]
	Завдання 8. Оцінювання фінансового стану туристичного підприємства та методи його покращення	6	Основна: [1; 2; 4; 7; 8 – 11]. Додаткова: [13; 15; 16]
	Завдання 9. Організаційно-інформаційна модель аналізу фінансових результатів діяльності туристичного підприємства	4	Основна: [1 – 5; 8 – 10]. Додаткова: [13; 15; 16]
	Колоквіум за змістовим модулем 3 "Аналіз фінансової діяльності підприємства"	2	Основна: [1 – 5; 7 – 11]. Додаткова: [13; 15; 16]
Разом годин за змістовими модулями		34	

6.1. Приклади типових практичних завдань за темами

Змістовий модуль 2

Аналіз господарської діяльності підприємства

Тема 4. Аналіз виробництва продукції, робіт і послуг

За даними, що наведені нижче, проведіть аналітичне дослідження та прийміть оптимальне для туристичного підприємства рішення щодо обсягів випуску та реалізації продукції. Зробіть відповідні висновки.

Вихідні дані:

за виробничою програмою підприємство випускає 1 250 одиниць товару за ціною 280 грн; передбачений прибуток – 111,25 тис. грн.

Собівартість за одиницю товару визначають за такими параметрами:
змінні прямі витрати: матеріали – 35 грн; заробітна плата – 55 грн;
накладні змінні витрати – 21 грн;
накладні постійні витрати – 100 тис. грн.

За результатами маркетингових досліджень із приводу зниження попиту на певний вид продукції підприємству запропоновано скоротити

обсяги виробництва на 15 %, а також запропонована можливість додаткової реалізації 150 виробів цього виду продукції за нижчою ціною – 230 грн. Потрібно зробити розрахунок і висновки про доцільність та можливість запропонованих маркетингологами кроків. Аналітичні розрахунки доцільно здійснювати за допомогою табл. 6.3.

Таблиця 6.3

**Вибір оптимального варіанта отримання прибутку
за умови різних обсягів реалізації продукції**

№ п/п	Показники	1 варіант (за планом)	2 варіант (за умови скорочення виробництва до 85 %)	3 варіант (за умови продажу на рівні 85 % і додаткового обсягу реалізації)
1	Продаж			
2	Собівартість:			
	змінні прямі витрати:			
	матеріали;			
	заробітна плата;			
	накладні змінні витрати;			
	накладні постійні витрати			
	Разом собівартість			
3	Прибуток			

**Тема 6. Аналіз використання трудових ресурсів і витрат
на оплату праці**

За даними, що наведені в табл. 6.4, розрахуйте коефіцієнти руху робочої сили на туристичному підприємстві та зробіть відповідні висновки щодо можливості зменшення плинності кадрів.

Таблиця 6.4

**Аналіз показників використання трудових ресурсів
на туристичному підприємстві**

№ п/п	Показники	Минулий рік	Звітний рік	Відхилення (+/-)
1	2	3	4	5
1	Середньоспискова чисельність персоналу, осіб	123	97	
2	Прийнято працівників, осіб	10	15	

1	2	3	4	5
3	Працівники, які перебували в списковому складі протягом року	120	93	
4	Вибуло робітників (осіб)	18	23	
	у тому числі:			
	за порушення трудової дисципліни	8	7	
	переведено на інші підприємства	2	4	
	за власним бажанням	8	12	
5	Коефіцієнт обороту з приймання			
6	Коефіцієнт обороту зі звільнення			
7	Коефіцієнт загального обороту			
8	Коефіцієнт плинності кадрів			
9	Коефіцієнт постійності			
10	Коефіцієнт динаміки чисельного складу			

Приклади тестів за темами 1 – 3

1. Економічний аналіз – це:

а) система спеціальних знань для дослідження зміни і розвитку економічних явищ, процесів у їх взаємозв'язку та взаємозумовленості, що визначається суб'єктивними та об'єктивними причинами з метою забезпечення цільового управління ними;

б) система спеціальних знань для дослідження економічних явищ і процесів як складних систем із функціонально-структурною будовою елементів взаємозв'язку та взаємозумовленість їхніх складових;

в) система заходів і засобів, що забезпечують виконання економічного аналізу.

2. Принцип економічного аналізу – це:

а) вихідні положення, які визначають якість та результативність аналітичних досліджень;

б) визначення пріоритетів у досягненні поставленої мети, черговості виконання заходів, спрямованих на цільову зміну і розвиток економічних систем;

в) безпосередня цільова спрямованість досліджень на конкретну практику та результативність у досягненні поставленої мети.

3. *Принцип науковості передбачає:*

а) дослідження економічних явищ і процесів як складних систем із функціонально-структурною будовою елементів взаємозв'язку та взаємозумовленість їхніх складових;

б) глибоке пізнання об'єктивної реальності функціонування економічної системи, дії об'єктивних чинників її зміни і розвитку, застосування наукової методики та організації аналітичних досліджень;

в) безпосередню цільову спрямованість досліджень на конкретну практику та результативність у досягненні поставленої мети.

4. *Виявлення невикористаних резервів та потенційних можливостей зміни і розвитку економічної системи характеризує:*

а) пошукову функцію;

б) діагностичну функцію;

в) оціночну функцію.

5. *У процесі економічного аналізу реалізуються три основні функції:*

а) діагностична, оціночна, аналітична;

б) пошукова, діагностична, оціночна;

в) практична, оціночна, аналітична.

6. *Приєм "мозкового штурму" – це:*

а) метод інтенсивного генерування ідей шляхом творчої праці спеціалістів;

б) метод вирішення проблеми за допомогою навідних запитань, які залежать від специфіки досліджуваного об'єкта та від цілей і завдань аналізу;

в) метод незалежного висування ідей кожним членом групи з колективним їх оцінюванням і процесом вироблення рішень.

7. *Графічний аналіз економічного аналізу – це:*

а) аналіз результатів спостережень, які залежать від різних одночасно діючих чинників, вибору найважливіших із них та оцінювання їхнього впливу;

б) наочне зображення виконання завдань, планів, структури процесів і явищ;

в) виявлення колективного судження під час обговорення економічної проблеми.

8. *Аналіз результатів спостережень, які залежать від різних одночасно діючих чинників, вибору найважливіших із них та оцінювання їхнього впливу характеризує:*

- а) дисперсійний аналіз;
- б) кореляційний аналіз;
- в) графічний аналіз.

9. *Установлення характеру порушень нормального перебігу економічних процесів на основі типових ознак, які властиві тільки такому порушенню характеризує:*

- а) маркетинговий аналіз;
- б) діагностичний аналіз;
- в) маржинальний аналіз.

10. *Постійне і безперервне дослідження функціонування новацій у конкретному середовищі господарського механізму характеризує:*

- а) моніторинг;
- б) контролінг;
- в) планування.

11. *Статистико-економічний аналіз – це:*

а) дослідження функцій виробів або процесів, їх споживчі вартості й оптимальні способи їх реалізації, яке дає змогу знаходити джерела економії витрат на створення продукції за окремими функціями;

б) дослідження соціальних й економічних процесів господарської діяльності, які впливають на економічні результати діяльності;

в) дослідження економічних й екологічних процесів, зв'язків природи і людини, а також витрат, пов'язаних зі збереженням довкілля та затратами на екологію.

12. *Експертна діагностика фінансового стану підприємства, яку проводять аудитори або аудиторські фірми для оцінювання фінансової стійкості підприємства, платоспроможності, уникнення банкрутства характеризує:*

- а) аудиторський аналіз;
- б) фінансово-економічний аналіз;
- в) факторний аналіз.

13. *Економіко-екологічний аналіз досліджує:*

а) функції виробів або процесів, їх споживчі вартості й оптимальні способи їх реалізації, яке дає змогу знаходити джерела економії витрат на створення продукції за окремими функціями;

б) соціальні й економічні процеси господарської діяльності, які впливають на економічні результати діяльності;

в) економічні й екологічні процеси, зв'язки природи і людини, а також витрати, пов'язані зі збереженням довкілля та затратами на екологію.

14. *Детермінований аналіз застосовують:*

а) для знаходження функціональних взаємозв'язків між факторними і результатними показниками;

б) для вивчення стохастичних залежностей між явищами і процесами господарської діяльності;

в) для вивчення ринків сировини та готової продукції, попиту та пропозиції, формування цін, конкурентного середовища, розроблення стратегії маркетингової діяльності.

7. Самостійна робота

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання студенти виконують самостійно під методичним керівництвом викладача.

Мета СРС – засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування у студентів загальних і професійних компетентностей, які відіграють суттєву роль у становленні майбутнього фахівця вищого рівня кваліфікації.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи студентів денної форми навчання, визначають навчальним планом, який становить 74 % (12 години) від загального обсягу навчального часу на вивчення дисципліни (102 години). У ході самостійної роботи студент має перетворитися на активного учасника навчального процесу, навчитися свідомо ставитися до оволодіння теоретичними і практичними знаннями, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, нести індивідуальну відповідальність за якість власної професійної підготовки. СРС містить: опрацювання лекційного матеріалу; опрацювання та вивчення рекомендованої літератури, основних термінів та понять за темами дисципліни; підготовку до практичних, семінарських; підготовку до виступу на семінарських заняттях; поглиблене опрацювання окремих лекційних тем або питань; виконання індивідуальних завдань (вирішення розрахункових індивідуальних та комплексних завдань) за вивченою темою; написання есе за заданою проблематикою; пошук (підбір) та огляд літературних джерел

за заданою проблематикою дисципліни; аналітичний розгляд наукової публікації; контрольну перевірку студентами особистих знань за запитаннями для самодіагностики; підготовку до контрольних робіт та інших форм поточного контролю; підготовку до модульного контролю (колоквіуму); систематизацію вивченого матеріалу з метою підготовки до семестрового екзамену.

Необхідним елементом успішного засвоєння матеріалу навчальної дисципліни є самостійна робота студентів із вітчизняною та закордонною спеціальною економічною літературою, нормативними актами з питань державного регулювання економіки, статистичними матеріалами. Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань із навчальної дисципліни, наведені в табл. 7.1.

Таблиця 7.1

Завдання для самостійної роботи студентів та форми її контролю

Назва теми	Зміст самостійної роботи студентів	Кількість годин	Форми контролю СРС	Література
1	2	3	4	5
Змістовний модуль 1. Основи економічного аналізу				
<i>Тема 1. Економічний аналіз як наука</i>	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Виконання <i>завдання</i> "Економічний аналіз в управлінні виробництвом туристичного підприємства"	7	Захист індивідуального завдання	Основна: [1; 2; 4; 8 – 10] Додаткова: [13 – 15]
<i>Тема 2. Методи економічного аналізу</i>	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми " <i>Необхідність виділення груп методів економічного аналізу та їх особливості</i> "	11	Презентація результатів	Основна: [1; 7; 8; 9]. Додаткова: [13; 16]
<i>Тема 3. Види аналізу та його інформаційне забезпечення</i>	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, підготовка до контрольної роботи. Виконання <i>завдання</i> "Інформаційно-аналітичні дослідження в системі забезпечення інформаційних потреб користувачів"	12	Письмова контрольна робота за темами 1 – 3. Захист індивідуального завдання	Основна: [8; 9]. Додаткова: [13; 14; 16]

Продовження табл. 7.1

1	2	3	4	5
Змістовний модуль 2. Аналіз господарської діяльності підприємства				
<i>Тема 4.</i> Аналіз виробництва продукції, робіт і послуг	Пошук, підбір та огляд літературних джерел на задану тематику; виконання <i>індивідуального завдання</i> "Облік витрат на виробництво туристичної продукції". <i>Есе</i> на тему "Особливості проведення аналізу виробництва продукції на туристичних підприємствах"	12	Захист індивідуального завдання. Презентація результатів	Основна: [1; 7; 9; 11]. Додаткова: [12; 13; 16]
<i>Тема 5.</i> Аналіз витрат на виробництво, собівартості та реалізації продукції	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Виконання <i>індивідуального завдання</i> "Особливості економічного аналізу собівартості продукції туристичного підприємства". <i>Есе</i> на тему "Відмінності нарахування собівартості між промисловими та туристичними підприємствами"	12	Захист індивідуального завдання. Презентація результатів	Основна: [1; 5 – 7; 9; 11]. Додаткова: [12; 13; 16]
<i>Тема 6.</i> Аналіз використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці	Пошук, підбір та огляд літературних джерел на задану тематику; підготовка до <i>колоквіуму</i> , підготовка до практичного заняття, підготовка до <i>тестування</i> . Підготовка до <i>семінарського заняття</i> з теми "Роль вищих навчальних закладів у забезпеченні якісних кадрів для туристичних підприємств"	12	Презентація результатів	Основна: [1; 3; 5; 6; 9; 11]. Додаткова: [13; 15; 16]
Змістовий модуль 3. Аналіз фінансової діяльності підприємства				
<i>Тема 7.</i> Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до контрольної роботи, підготовка до практичного заняття. Виконання <i>індивідуального завдання</i> "Проблеми оптимізації матеріальних запасів туристичного підприємства та ефективне управління ними"	12	Письмова контрольна робота за темою 7. Захист індивідуального завдання	Основна: [1; 7; 9]. Додаткова: [13; 15; 16]

1	2	3	4	5
Тема 8. Аналіз фінансового стану підприємства	Пошук, підбір та огляд літературних джерел на задану тематику, підготовка до контрольної роботи. Виконання <i>індивідуального завдання</i> "Оцінювання фінансового стану туристичного підприємства та методи його покращення"	12	Письмова контрольна робота за темою 8. Захист індивідуального завдання	Основна: [1; 2; 4; 7; 8 – 11]. Додаткова: [13; 15; 16]
Тема 9. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Виконання <i>індивідуального завдання</i> "Організаційно-інформаційна модель аналізу фінансових результатів діяльності туристичного підприємства"	12	Захист індивідуального завдання. Презентація результатів	Основна: [1 – 5; 8 – 10]. Додаткова [13; 15; 16]
Усього		102		

7.1. Контрольні запитання для самодіагностики

Тема 1. Економічний аналіз як наука

1. Дайте характеристику предмета та об'єкта економічного аналізу.
2. Які завдання економічного аналізу?
3. На яких основних принципах базується економічний аналіз?
4. Назвіть основні етапи становлення економічного аналізу в Україні.
5. Яку роль відіграє економічний аналіз в управлінні підприємством та в підвищенні ефективності його діяльності?

Тема 2. Методи економічного аналізу

1. Дайте характеристику методу економічного аналізу та його загальним рисам.
2. Розкрийте сутність логічних методів.
3. Наведіть класифікацію логічних методів.
4. Що являє собою метод комплексного економічного оцінювання?
5. Назвіть основні графічні методи та наведіть їх класифікацію.
6. Назвіть основні види методів експертного оцінювання.

7. Наведіть приклади відмінності математичного, лінійного та динамічного програмування.

Тема 3. Види аналізу та його інформаційне забезпечення

1. Назвіть основні види економічного аналізу.
2. Які відмінності просторового і часового виду економічного аналізу ви знаєте?
3. Який вид аналізу має більше значення: стратегічний, оперативний чи ретроспективний?
4. Яке значення має управлінський та фінансовий аналіз для підприємства?
5. Назвіть цілі та особливості функціонально-вартісного аналізу.
6. Які види інформаційних ресурсів використовують для економічного аналізу на підприємстві?

Тема 4. Аналіз виробництва продукції, робіт і послуг

1. Які аналітичні завдання вирішують під час аналізу виробництва продукції, робіт і послуг на підприємстві?
2. Що виступає інформаційною базою для аналізу виробництва продукції, робіт і послуг на підприємстві?
3. Назвіть етапи аналізу виробництва продукції, робіт і послуг на підприємстві.
4. Як оцінюється валовий туристичний продукт?
5. Що являє собою аналіз виробництва продукції, робіт і послуг на підприємстві?
6. Які вимоги висуваються до якості туристичного продукту?

Тема 5. Аналіз витрат на виробництво, собівартості та реалізації продукції

1. Яке значення та завдання аналізу витрат на виробництво та реалізацію продукції на підприємстві?
2. Які види витрат існують на підприємстві?
3. Які завдання та основні напрями собівартості наявні на підприємстві?
4. Назвіть структуру собівартості продукції на підприємстві.
5. Які особливості витрат виробництва туристичного продукту?

6. Наведіть класифікацію витрат на виробництво і реалізацію туристичного продукту.

Тема 6. Аналіз використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці

1. За якими основними напрямками здійснюють аналіз трудових ресурсів підприємства?
2. Яке значення має аналіз забезпечення підприємства трудовими ресурсами?
3. Які особливості праці на туристичному підприємстві?
4. У чому виявляється сутність заробітної плати?
5. Наведіть форми та системи оплати праці на туристичному підприємстві.
6. Які чинники впливають на підвищення продуктивності праці на підприємстві?

Тема 7. Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання

1. Дайте визначення поняттю "матеріальні ресурси".
2. Які джерела інформації використовують для аналізу матеріальних ресурсів?
3. Назвіть основні етапи забезпечення підприємства матеріальними ресурсами.
4. За допомогою яких показників здійснюють оцінювання ефективності використання матеріальних ресурсів?
5. Які чинники впливають на зміну матеріалоемності продукції?

Тема 8. Аналіз фінансового стану підприємства

1. Яке функціональне значення мають активи для підприємства?
2. Наведіть приклад класифікації активів підприємства.
3. У чому полягає сутність фінансової стійкості підприємства?
4. Які показники використовують для оцінювання фінансової стійкості підприємства?
5. У чому полягає сутність ліквідності та платоспроможності підприємства?
6. Назвіть особливості фінансового стану туристичного підприємства.

Тема 9. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства

1. Дайте визначення прибутку та етапам його формування на підприємстві.
2. Назвіть основні функції прибутку.
3. Наведіть приклад складу та динаміку прибутку.
4. Які основні шляхи зростання прибутку на підприємстві?
5. Якими показниками характеризується рентабельність підприємства?
6. У чому полягає сутність та механізм розподілу прибутку туристичного підприємства?

8. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативну роботу здійснюють за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, що винесені на поточний контроль тощо.

Формами організації індивідуально-консультативної роботи є:

- а) за засвоєнням теоретичного матеріалу:
консультації: індивідуальні (запитання – відповідь), групові (розгляд типових прикладів – ситуацій);
- б) за засвоєнням практичного матеріалу:
консультації індивідуальні та групові;
- в) для комплексної оцінки засвоєння програмного матеріалу:
індивідуальне здавання виконаних робіт.

9. Методи навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачене застосування як активних, так і інтерактивних навчальних технологій, серед яких: лекції проблемного характеру, міні-лекції, робота в малих групах, семінари-дискусії, мозкові атаки, кейс-метод, презентації, ознайомлювальні (початкові) ігри, метод проектної роботи, комп'ютерні симуляції, метод Дельфі, метод сценаріїв, банки візуального супроводу (табл. 9.1 і 9.2).

**Розподіл форм та методів активізації процесу навчання
за темами навчальної дисципліни**

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
<i>Тема 1.</i> Економічний аналіз як наука	<i>Семінар дискусія та проблемна лекція</i> з питання "Визначення етапів становлення економічного аналізу в Україні"
<i>Тема 2.</i> Методи економічного аналізу	<i>Семінар дискусія та проблемна лекція</i> з питання "Використання евристичних методів під час аналізу туристичного підприємства"
<i>Тема 3.</i> Види аналізу та його інформаційне забезпечення	<i>Міні-лекція</i> з питання "Важливість управлінського аналізу для підприємства". <i>Презентація</i> результатів роботи в малих групах
<i>Тема 4.</i> Аналіз виробництва продукції, робіт і послуг	<i>Міні-лекція, семінар-дискусія</i> з питання "Специфіка виробництва туристичного продукту". <i>Презентація</i> результатів роботи в малих групах
<i>Тема 5.</i> Аналіз витрат на виробництво, собівартості та реалізації продукції	<i>Міні-лекція</i> з питання "Управління затратами туристичного підприємства". <i>Ділова гра</i> "Розроблення туристичного продукту". <i>Презентація</i> результатів роботи в малих групах
<i>Тема 6.</i> Аналіз використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці	<i>Проблемна лекція</i> з питання "Організаційно-правові проблеми кадрового забезпечення туристичних підприємств". <i>Кейс</i> "Мотиваційна складова підвищення якості використання кадрів"
<i>Тема 7.</i> Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання	<i>Проблемна лекція</i> з питання "Вплив ефективного використання матеріальних ресурсів на результативність підприємства"
<i>Тема 8.</i> Аналіз фінансового стану підприємства	<i>Міні-лекція</i> з питання "Методи рейтингового оцінювання фінансового стану підприємства". <i>Кейс</i> "Діяльність підприємства в умовах ризику"
<i>Тема 9.</i> Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства	<i>Проблемна лекція</i> з питання "Нефінансові показники результативності та соціального значення діяльності підприємства"

Основні відмінності активних та інтерактивних методів навчання від традиційних визначаються не тільки методикою і технікою викладання, але й високою ефективністю навчального процесу, який виявляється у: високій мотивації студентів; закріпленні теоретичних знань на практиці; підвищенні самосвідомості студентів; формуванні здатності приймати самостійні рішення; формуванні здатності до ухвалення колективних рішень; формуванні здатності до соціальної інтеграції; набуття навичок вирішення конфліктів; розвитку здатності до знаходження компромісів.

Лекції проблемного характеру – один із найважливіших елементів проблемного навчання студентів. Вони передбачають поряд із розглядом основного лекційного матеріалу встановлення та розгляд кола проблемних питань дискусійного характеру, які недостатньо розроблені в науці й мають актуальне значення для теорії та практики. Лекції проблемного характеру відрізняються поглибленою аргументацією матеріалу, що викладається. Вони сприяють формуванню у студентів самостійного творчого мислення, прищеплюють їм пізнавальні навички. Студенти стають учасниками наукового пошуку та вирішення проблемних ситуацій.

Міні-лекції передбачають викладення навчального матеріалу за короткий проміжок часу й характеризуються значною ємністю, складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Вони проводяться, як правило, як частина заняття-дослідження. Міні-лекції відрізняються від повноформатних лекцій значно меншою тривалістю. Зазвичай міні-лекції тривають не більше 10 – 15 хвилин і використовуються для того, щоб стисло донести нову інформацію до всіх слухачів. Міні-лекції часто застосовуються як частини цілісної теми, яку бажано викладати повноформатною лекцією, щоб не втомлювати аудиторію. Тоді інформація надається по черзі кількома окремими сегментами, між якими застосовуються інші форми й методи навчання.

Семінари-дискусії передбачають обмін думками і поглядами учасників із приводу цієї теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди та переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх.

Робота в малих групах дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування.

Мозкові атаки – метод вирішення невідкладних завдань, сутність якого полягає в тому, щоб висловити якомога більшу кількість ідей за дуже обмежений проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію.

Презентації – виступи перед аудиторією, що використовуються для представлення певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань, проектних робіт. Презентації можуть бути як індивідуальними, наприклад виступ одного слухача, так і колективними, тобто виступи двох та більше слухачів.

Використання методик активізації процесу навчання

Тема навчальної дисципліни	Практичне застосування методик	Методики активізації процесу навчання
<i>Тема 2. Методи економічного аналізу</i>	<i>Семінарське заняття. Тема: "Необхідність виділення груп методів економічного аналізу та їх особливості"</i>	Семінари-дискусії, презентації
<i>Тема 4. Аналіз виробництва продукції, робіт і послуг</i>	<i>Завдання 4. Облік витрат на виробництво туристичної продукції</i>	Робота в малих групах, мозкові атаки
<i>Тема 6. Аналіз використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці</i>	<i>Семінарське заняття. Тема: "Роль вищих навчальних закладів у забезпеченні якісних кадрів для туристичних підприємств"</i>	Семінари-дискусії, презентації
<i>Тема 7. Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання</i>	<i>Завдання 7. Проблеми оптимізації матеріальних запасів туристичного підприємства та ефективне управління ними</i>	Робота в малих групах, мозкові атаки
<i>Тема 9. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства</i>	<i>Завдання 9. Організаційно-інформаційна модель аналізу фінансових результатів діяльності туристичного підприємства</i>	Робота в малих групах, мозкові атаки, презентації

10. Методи контролю

Система оцінювання сформованих компетентностей (див. табл. 2.1) у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюють за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи містять:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту складати іспит, – 35 балів);

модульний контроль, що проводиться з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегроване* оцінювання результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового екзамену, відповідно до графіка навчального процесу.

Поточний контроль із цієї навчальної дисципліни проводять в таких формах:

активна робота на лекційних заняттях;

активна участь у виконанні практичних завдань;

активна участь у дискусії та презентації матеріалу на семінарських заняттях;

проведення поточного тестування;

проведення письмової контрольної роботи;

експрес-опитування.

Модульний контроль із цієї навчальної дисципліни проводять у формі колоквиуму. **Колоквиум** – це форма перевірки й оцінювання знань студентів у системі освіти у вищих навчальних закладах. Проводиться як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача.

Підсумковий/семестровий контроль проводять у формі семестрового екзамену. **Семестрові екзамени** – форма оцінювання підсумкового засвоєння студентами теоретичного та практичного матеріалу з окремої навчальної дисципліни, що проводиться як контрольний захід.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів.

Оцінювання знань студента під час семінарських і практичних занять та виконання індивідуальних завдань проводять за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;

ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;

ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;

вміння поєднувати теорію з практикою під час розгляду виробничих ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і під час виступів в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки;

арифметична правильність виконання індивідуального та комплексного розрахункового завдання.

Максимально можливий бал за конкретним завданням ставлять за умови відповідності індивідуального завдання студента або його усної відповіді всім зазначеним критеріям. Відсутність тієї або іншої складової знижує кількість балів. Під час оцінювання індивідуальних завдань увагу також приділяють якості, самостійності та своєчасності здачі виконаних завдань викладачу, згідно з графіком навчального процесу. Якщо якась із вимог не буде виконана, то бали будуть знижені.

Письмову контрольну роботу проводять 2 та 3 рази за семестри, вона містить практичні завдання різного рівня складності відповідно до тем змістового модуля.

Критерії оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів. Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та оброблення, самореалізація на практичних та семінарських заняттях.

Порядок підсумкового контролю з навчальної дисципліни. Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів із навчальної дисципліни здійснюють на підставі проведення семестрового екзамену. Екзаменаційний білет охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей (див. табл. 2.1).

Завданням екзамену є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо. В умовах реалізації компетентнісного підходу екзамен оцінює рівень засвоєння студентом компетентностей, що передбачені кваліфікаційними вимогами. Кожен екзаменаційний білет складається із 5 завдань, які передбачають вирішення типових професійних завдань фахівця на робочому місці та дозволяють діагностувати рівень теоретичної підготовки студента і рівень його компетентності з навчальної дисципліни.

Екзаменаційний білет містить три стереотипних, одне діагностичне та одне евристичне завдання, які оцінюються відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця.

Студент, який із поважних причин, підтверджених документально, не мав можливості брати участь у формах поточного контролю, тобто не склав змістовий модуль, має право на його відпрацювання у двотижневий термін після повернення до навчання за розпорядженням декана факультету відповідно до встановленого терміну.

Студент **не може бути допущений** до складання екзамену, якщо кількість балів, одержаних за результатами перевірки успішності під час поточного та модульного контролю відповідно до змістового модуля впродовж семестру, в сумі не досягла 35 балів. Після екзаменаційної сесії декан факультету видає розпорядження про ліквідацію академічної заборгованості. У встановлений термін студент добирає залікові бали.

Студента слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімально можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 35 та мінімально можлива кількість балів, набраних на екзамені, – 25.

Результат семестрового екзамену оцінюють у балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 25 балів) і проставляють у відповідній графі *екзаменаційної "Відомості обліку успішності"*.

Підсумкову оцінку з навчальної дисципліни розраховують з урахуванням балів, отриманих під час екзамену, та балів, отриманих під час поточного контролю. Сумарний результат у балах за семестр складає: *"60 і більше балів – зараховано"*, *"59 і менше балів – не зараховано"* та заноситься у *залікову "Відомість обліку успішності"* навчальної дисципліни. У випадку отримання менше 60 балів студент обов'язково здає залік після закінчення екзаменаційної сесії у встановлений деканом факультету термін, але не пізніше двох тижнів після початку семестру. У випадку повторного отримання менше 60 балів декан факультету призначає комісію у складі трьох викладачів на чолі із завідувачем кафедри та визначає термін перескладання заліку, після чого ухвалюється рішення відповідно до чинного законодавства: "зараховано" – студент продов-

жує навчання за графіком навчального процесу, а якщо "не зараховано", тоді декан факультету пропонує студенту повторно вивчення навчальної дисципліни протягом наступного навчального періоду самостійно.

Зразок екзаменаційного білета

Форма № Н-5.05

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
Освітній ступінь "бакалавр"
Спеціальність: "Туризм". Семестр VI
Навчальна дисципліна "Аналіз діяльності підприємств туристичної галузі"

Екзаменаційний білет 1

Завдання 1 (стереотипне). Охарактеризуйте сутність та структуру туристичного продукту.

Завдання 2 (стереотипне). За допомогою табл. 1 дайте оцінку рентабельності туристичної продукції. Обчисліть вплив зміни чинників на зміну рівня рентабельності та зробіть відповідні висновки щодо резервів підвищення рівня рентабельності.

Таблиця 1

№	Показники	План	Факт	Відхилення (+/-)
1	Обсяг туристичної продукції в цінах продажу, тис. грн	1853	2331	
2	Собівартість туристичної продукції, тис. грн	1370	1632	
3	Рентабельність, %			

Завдання 3 (стереотипне). За даними, що наведені нижче, проведіть аналітичне дослідження та прийміть оптимальне для туристичного підприємства рішення щодо обсягів випуску та реалізації продукції.

Вихідні дані:

за виробничою програмою підприємство випускає 1 250 одиниць товару за ціною 280 грн.

Собівартість за одиницею товару визначається такими параметрами:

1) змінні прямі витрати: матеріали – 35 грн; заробітна плата – 55 грн;

- 2) накладні змінні витрати – 21 грн;
- 3) накладні постійні витрати – 100 тис. грн.

За результатами маркетингових досліджень із приводу зниження попиту на певний вид продукції підприємству запропоновано скоротити обсяги виробництва на 15 %, а також запропонована можливість додаткової реалізації 150 виробів цього виду продукції за нижчою ціною – 230 грн. Потрібно зробити розрахунок за допомогою таблиці і висновки про доцільність та можливість запропонованих маркетингологами кроків.

Завдання 4 (діагностичне). За даними таблиці дати оцінку економічної ефективності використання ресурсів і витрат підприємства за попередній і звітний роки та обґрунтувати шляхи покращення їх використання, грн (табл. 2):

Таблиця 2

Показники	Попередній рік	Звітний рік
Обсяг реалізації продукції (без ПДВ)	22 840	25 370
Середньорічна вартість основних виробничих фондів	11 690	14 110
Нормовані оборотні засоби	4 010	5 070
Валові витрати на виробництво (собівартість) реалізованої продукції	18 700	19 650
У тому числі: витрати на оплату праці	5 120	5 410

Завдання 5 (евристичне). Обрати та обґрунтувати власне ставлення до економічної доцільності проведення певних організаційно-технічних заходів щодо розвитку діяльності підприємства якщо згідно з різними джерелами інформації дохід та витрати від її підвищення становитиме:

- 1) сукупні витрати на збільшення: 17 000 грн;
очікуваний дохід: 25 000 грн;
- 2) сукупні витрати на збільшення: 14 000 грн;
очікуваний дохід: 10 000 грн;
- 3) сукупні витрати на збільшення: 15 000 грн;
очікуваний дохід: 21 000 грн;
- 4) сукупні витрати на збільшення: 14 500 грн;
очікуваний дохід: 16 000 грн;

5) сукупні витрати на збільшення: 13 000 грн;
очікуваний дохід: 11 000 грн.

Затверджено на засіданні
кафедри туризму ХНЕУ ім. С. Кузнеця.

Протокол № ____ від " ____ " _____ 20 ____ р.

Зав. кафедри _____ Екзаменатор _____
(підпис) (підпис)

Підсумкові бали за екзамен складаються із суми балів за виконання всіх завдань, що округлені до цілого числа за правилами математики.

Алгоритм вирішення кожного завдання містить окремі етапи, які відрізняються за складністю, трудомісткістю та значенням для вирішення завдання. Тому окремі завдання та етапи їх вирішення оцінюються відокремлено один від одного таким чином:

За перше стереотипне завдання, якщо студент відповів правильно, ставиться 4 бали.

3 бали – якщо, відповідь була неповною або допущені деякі помилки.

1 – 2 бали студент отримує, якщо допущені значні помилки, він дає неповну та не зовсім обґрунтовану відповідь.

Балів за завдання студент не отримує, якщо не може логічно побудувати відповідь та виявити свої знання із цього питання.

За друге стереотипне завдання ставиться 6 балів, за умови його повного виконання з використанням методів, методик та інструментів аналізу та діагностики підприємств, а також наявності змістовного обґрунтування отриманих розрахунків.

Оцінюють такі складові:

правильність розрахунків – 2 бали (1 бал, якщо допущені помилки в розрахунках);

правильність побудови алгоритму – 2 бали (1 бал, якщо допущені помилки);

висновки – 2 бали (1 бал, якщо зроблені неповні висновки).

Балів за завдання студент не отримує, якщо не може побудувати логіку рішення та провести правильні розрахункові дії.

За третє стереотипне завдання студент отримує:

8 балів, якщо всі розрахунки були зроблені правильно, до всіх дій наведені суттєві пояснення, проставлені одиниці виміру, зроблені повні та обґрунтовані висновки.

Оцінюють такі складові:

правильність розрахунків – 4 бали (3 бали, якщо допущені незначні помилки в розрахунках; 1 – 2 бали, якщо допущені значні помилки в розрахунках);

правильність побудови алгоритму – 2 бали (1 бал, якщо допущені помилки);

висновки – 2 бали (1 бал, якщо зроблені неповні висновки).

Балів за завдання студент не отримує, якщо не може побудувати логіку рішення та провести правильні розрахункові дії.

За четверте діагностичне завдання студент отримує:

10 балів, якщо всі розрахунки були зроблені правильно з використанням методів та інструментів діагностики результатів діяльності підприємств, до всіх дій наведені суттєві пояснення, проставлені одиниці виміру, а також за наявності змістовного обґрунтування отриманих розрахунків. Оформлення відповіді повинно бути акуратним, логічним та послідовним.

Оцінюють такі складові:

правильність розрахунків – 4 бали (3 бали, якщо допущені незначні помилки в розрахунках; 1 – 2 бали, якщо допущені значні помилки в розрахунках);

правильність побудови алгоритму – 3 бали (2 бали, якщо допущені незначні помилки; 1 бал, якщо допущені значні помилки);

висновки – 3 бали (2 бали, якщо зроблені неповні висновки; 1 бал, якщо зроблені спроби сформулювати висновки).

Балів за завдання студент не отримує, якщо не може побудувати логіку рішення та провести правильні розрахункові дії.

За п'яте евристичне завдання студент може отримати 12 балів, якщо під час виконання завдань він застосовує узагальнені знання навчального матеріалу, а також результати досліджень у сфері аналізу діяльності туристичних підприємств, може проаналізувати, використовуючи методи діагностики підприємств, стан туристичного ринку в Україні, навести приклади з передового вітчизняного та закордонного досвіду, оцінити перспективи розвитку в запропонованій ситуації. Завдання вирішують як із використанням типового алгоритму, так і за самостійно розробленим алгоритмом, роблять аргументовані висновки.

Це завдання оцінюють за такими складовими:

логічне, грамотне та аргументоване викладання матеріалу – 4 бали (за наявності незначних помилок 2 – 3 бали);

є посилання на дослідження вчених – 2 бали (за наявності незначних помилок 1 бал);

наявність аналізу стану туристичного бізнесу України – 3 бали (за наявності незначних помилок 1 – 2 бали);

наведення прикладів із провідного вітчизняного та закордонного досвіду – 2 бали (за наявності незначних помилок 1 – 2 бали);

наявність оцінки перспективи розвитку – 2 бали (за наявності незначних помилок 1 бал).

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей студентів денної форми навчання наведена в табл. 11.1.

Таблиця 11.1

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей

Професійні компетентності	Навчальний тиждень	Години	Форми навчання	Оцінка рівня сформованості компетентностей			
				Форми контролю	Макс. бал		
1	2	3	4	5	6		
Змістовий модуль 1 Основи економічного аналізу							
Знання, вміння та навички щодо використання базових категорій економічного аналізу, вміння застосовувати методи комплексного економічного оцінювання, графічних методів та методів експертного оцінювання Здатність до встановлення природи взаємозв'язку та взаємозалежності принципів економічного аналізу	1	Ауд.	2	Лекція	Тема 1. Економічний аналіз як наука	Робота на лекції	1
			2	Практичне заняття	Засвоєння теоретико-методологічних засад економічного аналізу; закріплення знань щодо структури та функціонального призначення теорії економічного аналізу; виявлення природи взаємозв'язку та взаємозалежності прийомів та методів економічного аналізу	Активна участь у виконанні практичних завдань та в дискусіях із питань становлення та розвитку економічного аналізу в Україні	3
						Підготовка доповідей за темою	2

1	2	3	4	5	6		
Здатність аналізувати, раціонально та критично оцінювати необхідність і доцільність застосування певного методу	2 – 3	СРС	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури на дану тематику; засвоєння базових категорій, принципів та закономірностей економічного аналізу; розуміння економічних, соціальних та духовних детермінант аналізу, його ролі та значення в діяльності підприємства	Перевірка домашніх завдань (усна доповідь). Вирішення практичних завдань	2
			Ауд.	4	Лекція	Тема 2. Методи економічного аналізу	Робота на лекції
		4		Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо визначення впливу чинників на виробництво туристичної продукції за допомогою різноманітних методів економічного аналізу	Активна участь в обговоренні питань практичного заняття та у виконанні практичних завдань	6
						Підготовка доповідей за темою	4
		СРС	11	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури на дану тематику; закріплення знань щодо логічних методів економічного аналізу та методів комплексного економічного оцінювання; виявлення особливостей графічних методів та методів експертного оцінювання	Перевірка домашніх завдань (усна доповідь). Вирішення практичних завдань	4
			Ауд.	4	Лекція	Тема 3. Види аналізу та його інформаційне забезпечення	Робота на лекції
		4		Практичне заняття	Класифікація економічного аналізу, застосування просторових та часових видів економічного аналізу. Вирішення практичних завдань управлінського і фінансового аналізу на основі інформаційної бази економічного аналізу	Активна участь в обговоренні питань практичного заняття та у виконанні практичних завдань	6
						Підготовка доповідей з теми	2
		Проведення письмової контрольної роботи	Поточна контрольна робота	5			

1	2	3	4		5	6			
		СРС	12	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури на дану тематику; засвоєння основних закономірностей вирішення практичних завдань	Перевірка домашніх завдань (усна доповідь). Вирішення практичних завдань	4		
Змістовий модуль 2									
Аналіз господарської діяльності підприємства									
Знання, вміння та навички щодо аналізу виробництва продукції, робіт і послуг на туристичному підприємстві	Здатність до аналізу особливостей виробництва туристичного продукту	6 – 7	Ауд.	4	Лекція	Тема 4. Аналіз виробництва продукції, робіт і послуг	Робота на лекції	2	
				4	Практичне заняття	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури щодо визначення завдань та підготовки інформаційне забезпечення аналізу виробництва продукції, робіт і послуг на туристичному підприємстві	Активна участь в обговоренні питань практичного заняття та у виконанні практичних завдань	6	
							Підготовка доповідей за темою	4	
	Здатність до застосування методик визначення суми постійних та змінних витрат на виробництво туристичного продукту	8 – 9	Ауд.	СРС	10	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури на дану тематику; закріплення знань щодо етапів аналізу виробництва продукції, робіт і послуг на підприємстві. Виконання есе за темою "Особливості проведення аналізу виробництва продукції на туристичних підприємствах"	Перевірка домашніх завдань (усна доповідь). Вирішення практичних завдань	4
					4	Лекція	Тема 5. Аналіз витрат на виробництво, собівартості та реалізації продукції	Робота на лекції	2
								Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо визначення витрат на виробництво, собівартості та реалізації туристичного продукту
Підготовка доповідей за темою	4								

Продовження табл. 11.1

1	2	3	4	5	6		
		CPC	10	Підготовка до занять Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури на дану тематику; засвоєння методик визначення суми постійних та змінних витрат; аналіз загальної суми витрат на виробництво продукції; аналіз витрат на виробництво, розрахунок собівартості та реалізаційних витрат туристичного продукту. Виконання есе за темою "Відмінності нарахування собівартості між промисловими та туристичними підприємствами"	Перевірка домашніх завдань (усна доповідь). Розв'язання практичних задач із теми	4	
Здатність усвідомлювати закони функціонування держави, специфіку організації державних органів у структурі політичних інститутів	10 – 11	Ауд.	4	Лекція	Тема 6. Аналіз використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці	Робота на лекції	2
			4	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці, забезпечення підприємства трудовими ресурсами, аналіз фонду праці та заробітної плати, аналіз продуктивності праці	Активна участь в обговоренні питань практичного заняття та виконанні практичних завдань	6
					Проведення письмової контрольної роботи	Поточна контрольна робота	5
					Колоквіум за змістовними модулями	Колоквіум за змістовними модулями	14
		CPC	10	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури на дану тематику; розуміння принципів використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці	Перевірка домашніх завдань (усна доповідь). Розв'язання практичних задач із теми	2
Усього годин		108	Загальна максимальна кількість балів з дисципліни			100	
				із них:			
				<i>поточний контроль</i>		100	

1	2	3	4	5	6			
Змістовий модуль 3								
Аналіз фінансової діяльності підприємства								
Знання, вміння та навички щодо аналізу використання матеріальних ресурсів, а також ефективності їх використання	Здатність усвідомлювати необхідність постійного спостереження за використанням матеріальних ресурсів, здобуття вміння оцінювати ефективність їх використання	23 – 24	Ауд.	4	Лекція	Тема 7. Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання	Робота на лекції	2
				4	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо використання матеріальних ресурсів, забезпечення підприємства матеріальними ресурсами, аналіз їх ефективного використання	Активна участь в обговоренні питань практичного заняття та виконанні практичних завдань	4
						Проведення письмової контрольної роботи	Підготовка доповідей за темою	2
							Поточна контрольна робота	5
Знання, вміння та навички щодо організації проведення фінансового аналізу	Здатність до планування й організації поетапного проведення фінансового аналізу з подальшим виявленням рентабельності підприємства	25 – 27	Ауд.	6	Лекція	Тема 8. Аналіз фінансового стану підприємства	Робота на лекції	3
				6	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо аналізу фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності підприємства	Активна участь в обговоренні питань практичного заняття та вирішенні практичних завдань	7
						Проведення письмової контрольної роботи	Підготовка доповідей за темою	4
							Поточна контрольна робота	5
Знання, вміння та навички щодо організації проведення фінансового аналізу	Здатність до планування й організації поетапного проведення фінансового аналізу з подальшим виявленням рентабельності підприємства	25 – 27	СРС	14	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури на дану тематику; засвоєння сутності активів, фінансової стійкості підприємства, аналізу ліквідності та платоспроможності підприємства	Перевірка домашніх завдань (усна доповідь). Розв'язання практичних задач із теми	4

Закінчення табл. 11.1

1	2	3	4	5	6		
	28 – 30	Ауд.	4	Лекція	Тема 9. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства	Робота на лекції	2
			6	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо аналізу рентабельності підприємства та формування прибутку на підприємстві, складу і динаміки балансового прибутку, а також резервів збільшення прибутку	Активна участь в обговоренні питань практичного заняття та вирішенні практичних завдань	7
					Проведення письмової контрольної роботи	Підготовка доповідей за темою	4
		СРС	10	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури на дану тематику; засвоєння етапів формування прибутку на підприємстві, аналізу його складу та динаміки, показників рентабельності підприємства	Поточна контрольна робота	5
					Перевірка домашніх завдань (усна доповідь). Розв'язання практичних задач із теми	4	
СЕСІЯ	36 – 37	Ауд.	2	Передекзаменаційна консультація	Вирішення практичних завдань на різні теми, що входять до підсумкового контролю	Підсумковий контроль	40
			4	Іспит	Виконання завдань екзаменаційного білета		
		СРС	2	Підготовка до іспиту	Повторення матеріалів змістових модулів		
Усього годин		72	Загальна максимальна кількість балів із дисципліни			100	
			із них:				
			<i>поточний контроль</i>			60	
			<i>підсумковий контроль</i>			40	

Розподіл балів у межах тем змістових модулів наведено в табл. 11.2.

Таблиця 11.2

Розподіл балів за темами

Теми змістового модуля		Лекції (присутність)	Практичні заняття (присутність)	Завдання за темами (робота на практичних заняттях)	Доповідь	Індивідуальні опитування	Письмові контрольні роботи	Колоквіум	Усього
ЗМ1	Тема 1. Економічний аналіз як наука	1	1	2	2	2	–	–	8
	Тема 2. Методи економічного аналізу	1	1	2	2	2	–	–	8
		1	1	2	2	2	–	–	8
	Тема 3. Види аналізу та його інформаційне забезпечення	1	1	2	2	2	–	–	8
1		1	2	–	–	5	–	9	
ЗМ2	Тема 4. Аналіз виробництва продукції, робіт і послуг	1	1	2	2	2	–	–	8
		1	1	2	2	2	–	–	8
	Тема 5. Аналіз витрат на виробництво, собівартості та реалізації продукції	1	1	2	2	2	–	–	8
		1	1	2	2	2	–	–	8
	Тема 6. Аналіз використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці	1	1	2	–	–	5	–	9
		1	1	2	–	–	–	14	18
Усього		11	11	22	16	16	10,0	14	100
ЗМ3	Тема 7. Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання	1	1	2	2	2	–	–	8
		1	1	–	–	–	5	–	7
	Тема 8. Аналіз фінансового стану підприємства	1	1	2	2	2	–	–	8
		1	1	2	2	2	–	–	8
		1	1	–	–	–	5	–	7
	Тема 9. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства	1	1	2	2	2	–	–	8
		1	1	2	2	2	–	–	8
		–	1	–	–	–	5	–	6
Контроль	36 – 37 тиждень	–	–	–	–	–	–	40	40
Усього		7	8	10	10	10	15,0	40	100

Максимальну кількість балів, яку може накопичити студент протягом тижня за формами та методами навчання, наведено в табл. 11.3.

Таблиця 11.3

Розподіл балів за тижнями

Теми змістового модуля			Лекції (присутність)	Практичні заняття (присутність)	Завдання за темами (робота на практичних заняттях)	Доповідь	Індивідуальні опитування	Письмові контрольні роботи	Колоквіум	Усього
ЗМ 1	Тема 1	1 тиждень	1	1	2	2	2	–	–	8
	Тема 2	2 тиждень	1	1	2	2	2	–	–	8
		3 тиждень	1	1	2	2	2	–	–	8
	Тема 3	4 тиждень	1	1	2	2	2	–	–	8
		5 тиждень	1	1	2	–	–	5	–	9
ЗМ 2	Тема 4	6 тиждень	1	1	2	2	2	–	–	8
		7 тиждень	1	1	2	2	2	–	–	8
	Тема 5	8 тиждень	1	1	2	2	2	–	–	8
		9 тиждень	1	1	2	2	2	–	–	8
	Тема 6	10 тиждень	1	1	2	–	–	5	–	9
		11 тиждень	1	1	2	–	–	–	14	18
Усього			11	11	22	16	16	10,0	14	100
ЗМ 3	Тема 7	23 тиждень	1	1	2	2	2	–	–	8
		24 тиждень	1	1	–	–	–	5	–	7
	Тема 8	25 тиждень	1	1	2	2	2	–	–	8
		26 тиждень	1	1	2	2	2	–	–	8
		27 тиждень	1	1	–	–	–	5	–	7
	Тема 9	28 тиждень	1	1	2	2	2	–	–	8
		29 тиждень	1	1	2	2	2	–	–	8
30 тиждень		–	1	–	–	–	5	–	6	
Контроль	36 – 37 тиждень	–	–	–	–	–	–	40	40	
Усього			7	8	10	10	10	15,0	40	100

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни визначається відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця (табл. 11.4).

Оцінки за цією шкалою заносяться до відомостей обліку успішності, індивідуального навчального плану студента та іншої академічної документації.

Таблиця 11.4

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

12. Рекомендована література

12.1. Основна

1. Бердникова Т. Б. Анализ и диагностика финансово-хозяйственной деятельности предприятия: учеб. пособ. / Т. Б. Бердникова. – Москва : ИНФРА-М, 2007. – 215 с.

2. Гинзбург А. И. Экономический анализ / А. И. Гинзбург. – Санкт-Петербург : Питер, 2004. – 480 с.

3. Горбылева З. М. Экономика туризма : учеб. пособ. / З. М. Горбылева. – Минск : БГЭУ, 2004. – 478 с.

4. Дєєва Н. М. Фінансовий аналіз / Н. М. Дєєва. – Київ : Центр учбової літератури, 2007. – 326 с.

5. Дядечко Л. П. Економіка туристичного бізнесу : навч. посіб. / Л. П. Дядечко. – Донецьк : Дондуєт, 2006. – 224 с.

6. Козырева Т. В. Учет издержек в туризме : учеб. пособ. / Т. В. Козырева. – Москва : Финансы и статистика, 2000. – 224 с.

7. Любушин Н. П. Анализ финансово-экономической деятельности предприятия / Н. П. Любушин. – Москва : ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 471 с.

8. Мних Є. В. Економічний аналіз : підручник / Є. В. Мних. – Київ : Центр навчальної літератури, 2003. – 412 с.

9. Савицкая Г. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия : учеб. пособ. / Г. В. Савицкая. – 7-е изд., испр. – Минск : Новое знание, 2002. – 704 с.

10. Соболева Е. А. Финансово-экономический анализ деятельности турфирмы : учеб. пособ. / Е. А. Соболева, И. И. Соболев. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Финансы и статистика, 2006. – 112 с.

11. Яковлев Г. А. Экономика и статистика туризма : учеб. пособ. / Г. А. Яковлев. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Изд. РДП, 2004. – 376 с.

12.2. Додаткова

12. Здоров А. Б. Экономика туризма : учебник / А. Б. Здоров. – Москва : Финансы и статистика, 2004. – 272 с.

13. Канке Л. А. Анализ финансово-хозяйственной деятельности предприятия : учеб. пособ. / Л. А. Канке, И. П. Кошечая. – 2-е изд., испр. и доп. – Москва : ИД "ФОРУМ" : ИНФРА-М, 2007. – 288 с.

14. Мармуль Л. О. Організаційно-економічний механізм функціонування туристично-рекреаційних підприємств : монографія / Л. О. Мармуль, О. А. Сарапіна. – Київ : ННЦІАЕ, 2006. – 182 с.

15. Чернышева Ю. Анализ финансово-хозяйственной деятельности предприятия / Ю. Чернышева. – Москва : Финансы и статистика, 2003. – 300 с.

16. Экономический анализ и диагностика состояния современного предприятия : учеб. пособ. / Т. Д. Костенко, Е. А. Подгора, В. С. Рыжиков и др. – Краматорск : ДГМА, 2005. – 291 с.

12.3. Інформаційні ресурси

17. ЛігаЗакон [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // www.liga.net.

18. Сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // www.rada.gov.ua.

19. Туристическая библиотека [Электронный ресурс]. – Режим доступа : // www.tourlib.columb.net.ua.

20. Украинское право [Электронный ресурс]. – Режим доступа : // www.ukrpravo.com.ua.

12.4. Методичне забезпечення

21. Кравцова А. В. Аналіз діяльності підприємств туристичної галузі : опорний конспект [Електронний ресурс] / А. В. Кравцова. – Режим доступу : <http://www.ikt.hneu.edu.ua/course/view.php?id=586>.

22. Кравцова А. В. Контрольні завдання з навчальної дисципліни "Аналіз діяльності підприємств туристичної галузі" [Електронний ресурс] / А. В. Кравцова. – Режим доступу : <http://www.ikt.hneu.edu.ua/course/view.php?id=586>.

23. Кравцова А. В. Практичні завдання з навчальної дисципліни "Аналіз діяльності підприємств туристичної галузі" [Електронний ресурс] / А. В. Кравцова. – Режим доступу : <http://www.ikt.hneu.edu.ua/course/view.php?id=586>.

24. Кравцова А. В. Тестові завдання з навчальної дисципліни "Аналіз діяльності підприємств туристичної галузі" [Електронний ресурс] / А. В. Кравцова. – Режим доступу : <http://www.ikt.hneu.edu.ua/course/view.php?id=586>.

Додатки

Додаток А
Таблиця А.1

Структура складових професійних компетентностей з навчальної дисципліни "Аналіз діяльності підприємств туристичної галузі" за Національною рамкою кваліфікацій України

49

Знання	Вміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4
Тема 1. Економічний аналіз як наука			
Знання місця економічної системи будь-якого порядку в ринковому середовищі, стратегії та тактики її поведінки; обґрунтування цільових економічних програм, індикативних планів і бізнес-планів	Ідентифікувати причинно-наслідкові зв'язки зміни та розвитку економічних явищ і процесів	Ефективно оцінювати розвиток економічної системи стосовно створених умов внутрішнього і зовнішнього економічних середовищ	Відповідальність за цільову спрямованість і практичну цінність аналізу на підприємстві
Тема 2. Методи економічного аналізу			
Знання специфіки методу дослідження економічного аналізу як наукового засобу вивчення, становлення та розвитку господарських явищ і процесів	Проводити розкладання та деталізацію складних економічних систем. Виявляти та визначати взаємозв'язки елементів досліджуваної системи. Вимірювати ступінь впливу чинників на зміну параметрів економічної системи	Презентувати результати визначення типу та характеру зв'язків, побудову алгоритму факторної залежності і визначення послідовності оцінок впливу чинників	Відповідальність за точність визначення алгоритму зв'язку і коректності проведених обчислень. Вичерпність і точність аналітичних результатів

1	2	3	4
Тема 3. Види аналізу та його інформаційне забезпечення			
Знання основних класифікаційних ознак виділення різних видів економічного аналізу	Здійснювати моделювання та оцінювання результатів діяльності господарюючих суб'єктів за всіма параметрами їх поведінки у внутрішньому та зовнішньому середовищах	Презентувати формування інформаційної бази аналітичних досліджень, спираючись на основні принципи	Самостійне документальне оформлення результатів аналізу на підприємстві
Тема 4. Аналіз виробництва продукції, робіт і послуг			
Знання основних показників об'єму виробництва туристичного продукту, а також джерел інформації для його виробництва і реалізації	Здійснювати аналіз конкурентних позицій підприємства та його здатності маневрування ресурсами у разі зміни кон'юнктури ринку	Ефективно формувати програму виробництва продукту на підприємстві	Самостійно приймати рішення щодо пошуку шляхів збільшення обсягів реалізації продукції та розширення долі ринку підприємства
Тема 5. Аналіз витрат на виробництво, собівартості та реалізації продукції			
Знання щодо групування витрат, аналітичного забезпечення управління витратами та основних напрямів аналізу собівартості	Здійснювати аналіз собівартості з урахуванням його поділу на ретроспективний, оперативний, попередній, прогнозний із метою накопичення інформації про динаміку витрат	Презентувати механізм управління щодо раціоналізації витрат	Самостійне інформаційне забезпечення та оцінювання досягнутих результатів, їх оптимізації та обґрунтуванні управлінських рішень щодо подальшої раціоналізації
Тема 6. Аналіз використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці			
Знання форм та системи оплати праці на туристичному підприємстві, а також складу фонду заробітної плати	Здійснювати механізм регулювання заробітної плати на основі визначених кількісних параметрів	Презентувати результати ефективного використання фонду заробітної плати на основі системи показників, що її характеризують	Самостійна визначення чисельності працівників та їх професійності на туристичному підприємстві

1	2	3	4
Тема 7. Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання			
Знання методики розрахунку аналізу показників використання матеріальних ресурсів	Обґрунтувати оптимальну потребу підприємства у матеріальних ресурсів з погляду на його конкурентоспроможність і зниження матеріаломісткості продукції	Презентувати результати забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами та їх раціонального використання на основі ABC та XYZ аналізу	Самостійний пошук варіантів економії і раціонального використання матеріальних ресурсів на підприємстві
Тема 8. Аналіз фінансового стану підприємства			
Знання етапів проведення аналізу балансу, класифікації активів та основних джерел інформації для аналізу фінансового стану підприємства	Оцінювати ефективність фінансової діяльності туристичного підприємства. Розраховувати показники оцінювання ліквідності та платоспроможності підприємства	Презентувати результати здатності підприємства фінансувати свою діяльність	Самостійно виявляти недоліки фінансової діяльності та платоспроможності туристичного підприємства зі своєчасним їх усуненням
Тема 9. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства			
Знання основних напрямів розподілу прибутку, системного контролю та динаміки зміни рентабельності	Обґрунтування використання прибутку на основі ефективного управління ним задля забезпеченості фінансової стійкості	Ефективно визначати величину прибутку, його складові частини та основні тенденції їх зміни	Самостійне формування, використання і розподіл прибутку на туристичному підприємстві

Зміст

Вступ.....	3
1. Опис навчальної дисципліни	4
2. Мета та завдання навчальної дисципліни	5
3. Програма навчальної дисципліни	8
4. Структура навчальної дисципліни.....	12
5. Теми та плани семінарських занять.....	13
6. Теми практичних занять	14
6.1. Приклади типових практичних завдань за темами.....	16
7. Самостійна робота.....	21
7.1. Контрольні запитання для самодіагностики	24
8. Індивідуально-консультативна робота	27
9. Методи навчання	27
10. Методи контролю	30
11. Розподіл балів, які отримують студенти	38
12. Рекомендована література.....	46
12.1. Основна	46
12.2. Додаткова	47
12.3. Інформаційні ресурси.....	47
12.4. Методичне забезпечення	48
Додатки.....	49

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ

**Робоча програма
для студентів спеціальності
242 "Туризм"
першого (бакалаврського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладачі: **Кравцова Альона Володимирівна**
Преображенська Олена Сергіївна

Відповідальний за видання *О. А. Сущенко*

Редактор *К. Л. Бикова*

Коректор *О. В. Анацька*

План 2017 р. Поз. № 186 ЕВ. Обсяг 53 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру

ДК № 4853 від 20.02.2015 р.